

روزشمار جنگ شنبه

۱۸ مرداد ۱۳۶۵

۳ ذیحجه ۱۴۰۶

۹ اوت ۱۹۸۶

۴۲۹

اقدامات به عمل آمده در خصوص اجرای عملیات برای تصرف "اسکله العمیه" (کربلای ۳) امروز در جلسه فرمانده نیروی زمینی (برادر شمخانی) با مسئولان قرارگاه نوح و قائم مقام فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) مورد بررسی قرار گرفت. در این جلسه قائم مقام فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین (ع) (برادر ابوشهاب) و مسئول اطلاعات قرارگاه نوح (برادر فدوی) گزارشی از اقدامات صورت گرفته را بیان کردند. آن گاه تمهیداتی به منظور رفع مشکلات موجود در زمینه آماده سازی یگان ها، منطقه و امکانات لجستیکی مورد نیاز، از جمله طراحی نوعی نردبان برای بالا رفتن از اسکله ها، در نظر گرفته شد (لحظه ضمیمه دارد). در خاتمه این جلسه مقرر شد که نیروهای لشکر ۱۴ امام حسین (ع) ضمن تداوم آموزش، برای بدست آوردن تجارب عملی لازم، یک مانور آموزشی در اسکله آذرپاد اجرا کنند و سه روز پس از این مانور، عملیات اصلی اجرا شود.^(۱)

آموزش نیروهای غواص لشکر ۱۴ امام حسین (ع)

امروز اجرای عملیات روی اسکله العمیه به نیروهای غواص لشکر امام حسین (ع) ابلاغ شد. به دنبال این امر، آموزش نیروها جدیت بیشتری به خود گرفت و مقرر شد که از این پس آموزش در قالب گروهان‌ها صورت پذیرد.^(۲) گفتنی است که این نیروهای غواص از ۱۳۶۵/۲/۲۷ تاکنون مراحل مختلف آموزش را پشت سر گذاشته‌اند و در این زمینه فرماندهان حساسیت ویژه‌ای به آموزش کیفی نیروها با توجه به اهمیت عملیات از خود نشان می‌دهند.^۳

۴۳۰

به دنبال ابلاغ اجرای عملیات در جزیره جنوبی مجنون به قرارگاه نصرت (در تاریخ ۱۳۶۵/۵/۱۱)، امروز فرمانده نیروی زمینی سپاه (برادر شمخانی) در جلسه‌ای که با شرکت فرمانده قرارگاه نصرت (برادر علی هاشمی) و فرمانده یگان‌های عملیاتی در این قرارگاه تشکیل شد، علی‌رغم وجود مشکلات تأکید کرد که یگان‌ها حداکثر تا اواخر شهریور ضمن فراهم آوردن مقدمات کار، برای اجرای عملیات نیز آماده باشند.^(۳) براساس این طرح مانور، هدف عملیات تصرف خاکریز سراسری اول دشمن در جنوب جزیره مجنون و تأمین آن می‌باشد.^(۴) با این عملیات می‌توان به ایجاد یک خط وسیع که کمتر در معرض فشار و تمرکز آتش دشمن قرار داشته باشد دست یافت و فرصتی است تا نیروهای خودی بتوانند طرح پدافندی را با احداث جاده‌ها و خاکریز برای دفاع از جزیره به مرحله اجرا در آورند.^(۵)

علی‌رغم گذشت چند روز از ابلاغ مانور عملیات مزبور، مشکلاتی گریبان‌گیر هریک از یگان‌ها می‌باشد؛ از جمله، کمبود نیروی غواص، ضعف شناسایی، ضعف عقبه و مشکلات پدافندی منطقه، مشغول بودن نیروها در خط پدافندی فاو و حساسیت شدید دشمن به منطقه.^(۶) این مشکلات به حدی جدی است که فرماندهان مرتباً در مورد اجرای عملیات در موعد مقرر، ابراز تردید می‌کنند.^(۷) (الله ضمیمه دارد).

از سوی دیگر، از همان آغاز ابلاغ مأموریت به یگان‌ها، اکثر فرماندهان بر این عقیده بودند که به دلیل ضربه نخوردن عقبه دشمن، کوتاه بودن فاصله آن با خط دوم و متکی بودنش به آب، باید هدف این عملیات، تصرف خط دوم دشمن در جزیره باشد،^(۸) اما برادر شمخانی در خاتمه جلسه امروز ضمن تأکید در خصوص فعال‌تر شدن فرماندهان، گفت: «... طرح این مشکلات، انحراف از عملیات است. هم شرایط و تحلیل سیاسی از قضایا ایجاب می‌کند که فعال شویم و هم حضرت امام تکلیف را بر ما روشن کرده‌اند که باید خواب بر ما حرام شده باشد... حداکثر تا آخر شهریور باید همه کاملاً آماده شوند و مرخصی‌ها را لغو کرده، فرمانده گردان‌ها و گروهان‌ها را فعال کنید.»^(۹)

در این حال، علی‌رغم اقدامات توپخانه‌ای نیروهای خودی، امروز نیز فعالیت‌های مهندسی و پدسازی دشمن در جزیره مجنون جنوبی با ۱۰۰ دستگاه کمپرسی در حوالی منطقه غربی

≡ برای اطلاع از روند آموزش نیروها، به ضمیمه روزشمار ۱۳۶۵/۶/۱ رجوع شود.

جفیر ادامه یافت.^(۱۱) همچنین فعالیت دشمن روی سیل بند در حال احداث میان پد شرقی و پد مرکزی کماکان ادامه دارد. این اقدام موجب شده که عراقی‌ها ۱۵۰۰ متر در پد مرکزی و ۵۰۰ متر در پد شرقی پیش‌روی نمایند. در همین حال، دشمن با تقویت تانک‌های خود به استعداد ۳۰ دستگاه در شمال هورالعظیم، مانع فعالیت‌های مهندسی نیروهای خودی شده‌است.^(۱۱)

۴۳۱

در ادامه فعالیت‌های مهندسی عراق در جبهه‌های جنوب، گزارش‌های رسیده از منطقه فاو نشان می‌دهد که دشمن در سیل بند سوم کارخانه نمک به فعالیت شدید مهندسی جهت ایجاد خط جدید و استحکام بخشیدن به خطوط پدافندی خود در این منطقه دست زده‌است. تکمیل این گونه فعالیت‌های مهندسی احتمالاً پی‌آمدهای نامطلوبی برای یگان‌های خودی در پی خواهد داشت.^(۱۲) در این حال به گزارش ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، واحد مهندسی عراق اخیراً کار احداث یک فرودگاه را در منطقه ام‌القصر به پایان رسانده و در حال حاضر تعدادی هلی‌کوپتر در آن وجود دارد.^(۱۳) گزارش‌های دیگر از تحرکات دشمن حاکی است که عراق در منطقه تعداد زیادی موشک سام - ۷ و توپ‌های پدافند مستقر کرده‌است.^(۱۴) همچنین اخیراً نیروهای بسیاری را شب هنگام در حال نقل و انتقال در منطقه ابوالخصیب مشاهده کرده‌اند.^(۱۵)

از سوی دیگر، خبرگزاری تانیوگ امروز به نقل از فرمانده سپاه یکم عراق گزارش داد که ایران در حال تقویت نیروهای خود در جبهه شمالی جنگ می‌باشد.^(۱۶)

همچنین طبق گزارش امروز اطلاعات نیروی زمینی سپاه، ارسال سلاح از کویت به عراق همچنان ادامه دارد. در این گزارش آمده‌است: «اخیراً یک فروند کشتی اجاره‌ای به نام "موریتانیا" مقدار قابل توجهی موشک متوسط زمین به هوا و همچنین توپ‌های دوربرد با مهمات مربوط به آنها را تحت پوشش بار آهن، از بندر "الشیوخ" (الشویخ) کویت به عراق برده‌است.»^(۱۷)

۴۳۲

به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران چند فروند از جنگنده‌های نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی تأسیسات نفتی عراق در حوالی شهر "عقره"، واقع در ۳۵۰ کیلومتری شمال بغداد را در ساعت ۵:۵۵ صبح امروز بمباران کردند.^(۱۸)

برخی رادیوهای خارجی از جمله رادیو اسرائیل خسارات وارده به این تأسیسات نفتی را سنگین ذکر کرده‌اند.^(۱۹) رادیو بین‌المللی مدیترانه متعلق به رژیم مراکش نیز در گزارشی کوشیده‌است که جمهوری اسلامی ایران را آغازگر دور جدید جنگ شهرها قلمداد کند: «با وارد شدن نیروی هوایی ایران در صحنه نبرد و حملات غیرمنتظره جنگنده‌های این کشور

علیه اهداف اقتصادی عراق، جنگ خلیج فارس وارد مرحله جدیدی شده‌است... در پی حملات دیروز نیروی هوایی ایران علیه مراکز اقتصادی استان‌های دیاله و میسان در شرق عراق و نیز بمباران شدید مراکز اقتصادی در شهر بصره توسط توپخانه دوربرد ایران، امروز جنگنده‌های ایرانی تأسیسات نفتی عراق در منطقه کردستان را در شمال بغداد بمباران کردند.^(۲۰) «رادیو بین‌المللی مدیترانه افزوده‌است: «حملات گسترده هوایی ایران علیه مناطق عراق در حالی صورت می‌گیرد که تمامی ناظران سیاسی عقیده داشتند نیروی هوایی ایران فاقد آمادگی لازم برای حضور در جنگ خلیج فارس می‌باشد، ولی هم اکنون برخلاف انتظار، مشاهده می‌شود که جنگنده‌های این کشور هر روز حملات خود را علیه مناطق اقتصادی در شمال، مرکز و جنوب عراق ادامه می‌دهند.»^(۲۱)

از سوی دیگر، امروز عراق تحرکی در زمینه جنگ شهرها نداشت، تنها چند جنگنده دشمن مقارن ساعت ۱۲:۳۰ امروز حریم هوایی شهرهای ایلام، مهران و صالح‌آباد را مورد تجاوز قرار دادند و پس از مواجه شدن با آتش پدافند هوایی متواری شدند.^(۲۱)

۴۳۳

به گزارش معاونت اطلاعات نیروی زمینی سپاه به نقل از منابع داخل عراق، اخیراً این کشور به کردها و روستاییان منطقه کرکوک ابلاغ کرده‌است که زمین‌های کشاورزی و املاک خصوصی کسانی را که در جنگ علیه ایران شرکت نکرده و تصمیم به شرکت نداشته باشند، دولت مصادره می‌کند و خود آنها را از منطقه کرکوک اخراج خواهد کرد. این تهدید دولت عراق به منظور تأمین هرچه بیشتر نیروی انسانی در جبهه‌های جنگ صورت گرفته‌است.^(۲۲) در این حال، خبرنگار روزنامه آمریکایی "کریستین ساینس مانیتور" که اخیراً از بغداد دیدن کرده‌است، در شماره اخیر خود به نقل از یک مهندس کرد عراقی نوشته‌است: «کردهای عراقی به دلیل فشارهای رژیم بعث هرگز آزادی نداشته‌اند. دولت روستاهای کردنشین را با خاک یکسان می‌کند و گروه‌های عظیمی از کردها را به زور به جنوب می‌فرستد.» این روزنامه آمریکایی تصریح کرده‌است که بدون شک کردها و شیعیان عراقی از جان گذشته‌ترین دشمنان صدام هستند.^(۲۳)

۴۳۴

نیروهای مردمی امروز نیز از شهرهای بوشهر، بروجرد، بافق، مشهد و زاهدان راهی جبهه‌ها شدند.^(۲۴) در همین حال، طبق تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی، سهمیه تازهای برای داوطلبان رزمنده شرکت‌کننده در کنکور سراسری دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۶۵-۶۶ در نظر گرفته شد. سرپرست اداره کل گزینش دانشجو، مهندس میرشمس، ضمن اعلام این مطلب گفت: «داوطلبانی که پس از ثبت نام و شرکت در امتحان گزینش دانشجو برای دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور در سال تحصیلی ۶۶-۶۵ و در پی فرمان امام امت، داوطلبانه به جبهه‌های نبرد حق علیه باطل عزیمت کرده‌اند و یا از

این تاریخ به بعد عزیمت خواهند کرد، براساس مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی، سهمیه خاصی برای آنها باشانس قبولی تا حداکثر سه برابر شانس قبولی سهمیه مناطق در نظر گرفته شده است.»

آقای میرشمس در پایان این مصاحبه گفت: «کسانی که جزء سهمیه رزمندگان بوده و فرم سه ماهه را تکمیل کنند، دو و نیم برابر شانس قبولی دارند، همین افراد در صورتی که فرم شش ماهه را پر کنند، سه برابر شانس قبولی خواهند داشت. چنانچه این عده جزء سهمیه رزمندگان نبوده و فرم سه ماهه را تکمیل کنند، یک و نیم برابر و در صورتی که فرم شش ماهه را پر کنند و به دفاتر بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی تحویل دهند، شانس قبولی شان دو برابر خواهد بود.»^(۲۵)

۴۳۵

روزنامه جمهوری اسلامی در سرمقاله امروز خود ریشه اصلی شرارت‌های رژیم عراق را کمک‌های بی‌دریغ کشورهای عرب حوزه خلیج فارس می‌داند و خواهان برخورد جدی و عملی مقامات جمهوری اسلامی با این کشورهاست. در این سرمقاله آمده است: «جنایت اخیر دشمن که به دنبال اتمام حجت ایران اسلامی در قبال حمله به مراکز صنعتی - کارگری انجام شده است، بار دیگر ثابت کرد که نمی‌توان جنایت‌کاران جنگی حاکم بر بغداد را با نصیحت و هشدار به تعقل واداشته و آنها را از عواقب جنایاتشان برحذر داشت. تجربه جدید نشان داد که رژیم بغداد حتی اگر چند روزی دست از پا خطا نکند، این به‌منزله سرعقل آمدن مقامات تصمیم‌گیرنده عراق نیست بلکه دقیقاً به معنای این است که دشمن درصدد انجام دادن اقدامات جنون‌آمیزتر و وحشیانه‌تری است. تجربه اخیر بار دیگر ثابت کرد که ما نباید وقت خود را برای آزمون مجدد صدام و رژیم بغداد صرف کنیم، بالاتر از آن نباید بهترین فرصت‌های موجود را برای مجازات دشمن به امید تجدید نظر او در مواضع خود، از دست بدهیم... رژیم بغداد در شرایط کنونی به موجودیت خود بیش از موجودیت چند کارخانه و نیروگاه می‌اندیشد. یعنی به موازات ضربات کاری و تعیین‌کننده، برپیکر دشمن، راه‌حل اساسی را بایستی در قطع شریان اصلی حیات رژیم بغداد جست‌وجو کرد و آن یافتن راه‌حلی برای قطع کمک‌هایی است که رژیم بغداد را برای ادامه جنایات و شرارت‌های تشویق و تجهیز می‌کند. اگر دست‌های شیوخ مرتجع در حاشیه خلیج فارس از نزدیک با گرمی آتش جنگ آشنا شوند و حرارت و سوزندگی آن را احساس کنند، بدون تردید مسائل منطقه بسیار زودتر از آنچه متصور است، به پایان خواهد رسید زیرا ارتجاع عرب نه اهل جنگ است، نه آزمودگی لازم را دارد و نه سرمایه‌گذاری مستقیم در یک جنگ را به صلاح خود می‌داند، اگر احساس کند عواقب آنچه در بغداد هزینه کرده و می‌کند اکنون به طرز اجتناب‌ناپذیری متوجه خود آنها شده است، در رها کردن رژیم بعث عراق و تلاش برای نجات خود از مهلکه جنگ، تردید نخواهد کرد.»^(۲۶)

جرج شولتز، وزیر خارجه امریکا امروز در مصاحبه‌ای اعلام کرد که دو ابرقدرت یک ابتکار تازه برای پایان بخشیدن به جنگ شش ساله ایران و عراق مطرح کرده‌اند. وی جزئیات این طرح را فاش نکرد. بنا به گزارش خبرگزاری کویت، شولتز افزود: «هر دو ابرقدرت دارای اندکی وجوه اشتراک در رابطه با چگونگی تجزیه و تحلیل جنگ ایران و عراق بوده و هر دو مایلند این جنگ خاتمه پیدا کند.» به گزارش منبع مذکور، وی از افشای جزئیات بیشتر، خودداری کرد و مشخص نکرد که آیا دو ابرقدرت قبلاً گفت‌وگوهای مربوط به چگونگی پایان بخشیدن به جنگ ایران و عراق را آغاز کرده‌اند یا این که قصد دارند آن را در اجلاس آتی وزیران خارجه امریکا و شوروی مطرح کنند.^(۲۷)

کویت و جمهوری عربی یمن از طرح صلح صدام که شنبه گذشته طی نامه سرگشاده‌ای خطاب به مسئولان ایرانی صادر شد، حمایت کردند. به گزارش خبرگزاری کویت، شیخ صباح‌الاحمد معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه کویت در مصاحبه با این خبرگزاری گفت: «این طرح صلح که هدف آن برقراری صلح و ثبات در منطقه می‌باشد و کویت به محض پذیرفته شدن آن از سوی طرف‌های درگیر، حمایت خود را از آن اعلام می‌کند.»^(۲۸)

خبرگزاری یمن نیز به نقل از یک سخن‌گوی وزارت امور خارجه این کشور گزارش داد: «طرح رئیس‌جمهوری عراق که در پیامی خطاب به رهبران ایران عنوان شده، نگرش خردمندانه‌ای را جهت یافتن راه‌حل عادلانه‌ای برای جنگ میان دو کشور همسایه ارائه داده‌است... جمهوری یمن عمیقاً نگران تدارک ایران برای دست زدن به یک حمله وسیع علیه عراق می‌باشد.» این سخن‌گو با ذکر نشانه‌هایی مبنی بر این که ایران در صدد افزایش حملات خود علیه عراق می‌باشد، گفت: «کلیه کشورهای عرب بایستی براساس موافقت‌نامه دفاع مشترک اعراب، عراق را در دفاع از خاک و استقلالش حمایت کنند.»^(۲۹)

در همین زمینه روزنامه فرانسوی "لوموند" در شماره اخیر خود با اشاره به تقاضای عجزآلود اخیر صدام برای صلح، نوشته‌است: «با توجه به روحیه متزلزل ارتش عراق، این خطر وجود دارد که بغداد در جنگ خلیج فارس بازنده شود.»

این روزنامه افزوده‌است: «به نظر می‌رسد ایران - که به کمک شوروی و فرانسه تا دندان مسلح شده‌است - برای به زانو درآوردن همسایه خود توان لازم را دارد.» این روزنامه تأکید کرده‌است: «قصد رهبران تهران برای پیروزی قطعی در جنگ، یک خیال‌واهی نیست.» لوموند معتقد است: «نقطه ضعف رژیم عراق، روحیه متزلزل ارتش و مردمی است که تاکنون تلفات زیادی در جنگ داده‌اند؛ جنگی که آنها خواهان شرکت در آن نبوده‌اند.»^(۳۰)

روزنامه فرانسوی "هرالد تریبون" نیز از تغییر در روش تصمیم‌گیری عراق برای جنگ، چنین خبر داده‌است: «در محافل دیپلماتیک در بغداد گفته‌اند که صدام حسین رئیس‌جمهوری

عراق دیگر شخصاً تصمیمی در مورد جنگ نمی‌گیرد و کلیه تصمیمات را بر عهده ستاد ارتش گذارده‌است. بسیاری از اعضای حزب بعث نیز از امور تصمیم‌گیری جنگ برکنار شده‌اند.^(۳۱) این روزنامه در باره آینده جنگ و چگونگی روحیه ایرانیان و عراقی‌ها نوشته‌است «تعداد زیادی از تحلیل‌گران نظامی غرب عقیده دارند که عراق ممکن است جنگ با ایران را ببارد. آنها تأکید می‌کنند هنوز زود است که بتوان از شکست قاطع عراق سخن گفت، ولی همه متفق‌القول هستند که در ماه‌های اخیر روحیه سربازان ایرانی نسبت به سربازان عراقی افزایش چشم‌گیری یافته‌است. تحلیل‌گران همچنین معتقدند که مسئله اصلی ارتش عراق، نداشتن خوی سلحشوری و عزم راسخ در برابر مقاومت قاطعانه ایرانیان است. عراقی‌ها همیشه در جنگ کوشیده‌اند تلفات کمتری بدهند و به همین جهت نتوانسته‌اند از برتری‌های خود در برابر ایران بهره‌برداری کنند. در بغداد جوی از یأس و نارضایتی حاکم است و طولانی شدن جنگ موجب افسردگی روحیه مردم شده و این تصور به‌وجود آمده‌است که صدام عراق را به‌سوی هرج و مرج می‌کشانند.»^(۳۲)

۴۳۸

در پی سفر اخیر معاون بین‌المللی وزارت امور خارجه ایران به شوروی، خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد: «کمیسیون مشترک اقتصادی ایران و شوروی برای اولین بار ظرف شش سال گذشته، در اواخر سال جاری در تهران گشایش خواهد یافت.» خبرگزاری یونایتدپرس ضمن اعلام این مطلب، به نقل از خبرگزاری جمهوری اسلامی افزود: ایران در صدد جلب کمک شوروی در زمینه اکتشاف نفت و گاز در دریای خزر است و خواهان بازگشت بیش از ۱۲۰۰ تکنیسین روسی به سر کارهای خود در پروژه‌های عمرانی ایران می‌باشد. این پروژه‌های عمرانی عبارت است از: دومین کارخانه ذوب آهن در اصفهان، نیروگاه‌های برق در اصفهان و اهواز. مسکو سال گذشته به‌دنبال حملات هوایی عراق به شهرهای ایران، تکنیسین‌های خود را از این کشور فراخواند. ایران همچنین خواستار از سرگرفتن فروش گاز طبیعی به شوروی می‌باشد. بعد از انقلاب صدور گاز به شوروی به‌دنبال اختلاف نظر بر سر قیمت آن متوقف شد.^(۳۳)

۴۳۹

در اقدامی برای کاهش وابستگی صدور نفت از خلیج فارس و افزایش صادرات غیرنفتی، مذاکرات ترکیه و ایران در تهران آغاز شد. در پی ورود روز گذشته آقای "مصطفی تیناز تیتیز" وزیر مشاور در امور اقتصادی ترکیه و رئیس هیئت اقتصادی بازرگانی این کشور به تهران، امروز اولین دور مذاکرات این هیئت با مقامات اقتصادی ایران انجام شد. در این جلسه آقای "بهزاد نبوی" وزیر صنایع سنگین بر گسترش روابط اقتصادی و همکاری‌های فنی بین دو کشور و نیز پی‌گیری مذاکرات انجام شده در زمینه پروژه احداث خط لوله نفت و گاز بین ایران و ترکیه، تأکید کرد.

خبرگزاری جمهوری اسلامی گزارش داد که طی سفر ۲۵ روز پیش آقای "محمدجواد عاصمی‌پور" مدیر مناطق نفتی وزارت نفت ایران به ترکیه، پس از مذاکرات و مطالعات مشترک دو طرف، پیش‌نویس قرارداد و احداث خط لوله یادشده را مقامات دو کشور امضاء کردند. کمیته مشترکی که مسئولیت مطالعه در این باره را به عهده داشت، اعلام کرد که هزینه‌های پیش‌بینی شده برای اجرای پروژه مذکور حدود ۴/۳ میلیارد دلار است که ۲/۵ میلیارد دلار آن را ایران و ۱/۸ میلیارد دلار باقی‌مانده را ترکیه تأمین خواهد کرد این خط لوله ۱۹۰۰ کیلومتر طول دارد و روزانه یک میلیون بشکه نفت را از ایران به بندر اسکندرون در ترکیه منتقل خواهد کرد و مدت زمان عملیات احداث آن، چهار سال پیش‌بینی شده‌است. روابط بازرگانی و اقتصادی ایران و ترکیه در چند سال گذشته افزایش داشته، به گونه‌ای که حجم مبادلات بازرگانی دو کشور به سه میلیارد دلار رسیده‌است.^(۳۴)

۴۴۰

به گزارش بانک تسویه بین‌المللی سوئیس، میزان ذخایر ایران در بانک‌های بین‌المللی عمده در سه ماه اول سال ۱۹۸۶ به میزان ۵۷۰ میلیون دلار کاهش یافته است. مجله "میدل ایست اکونومیک دایجست" (مید) گزارش داد که براساس آمار این بانک، میزان ذخایر بین‌المللی ایران تا ۷ میلیارد و ۷۸ میلیون دلار تنزل کرده است. مید پیش‌بینی کرد که احتمال دارد میزان موجودی ایران در سه ماه دوم سال که همین بانک آن را گردآوری می‌کند، از رقم عنوان شده نیز کمتر شود. بانک تسویه بین‌المللی در گزارش خود اعلام کرده‌است: «میزان موجودی ایران در نیمه دوم سال ۱۹۸۵ (تابستان و پاییز ۱۳۶۴) با افزایش معادل ۱/۵ میلیارد دلار به ۷ میلیارد و ۴۹۴ میلیون دلار رسیده‌است... تخمین زده می‌شود درآمد نفتی ایران - که منبع اصلی در آمد ارزی آن کشور است - در نیمه اول سال جاری میلادی (سه ماهه آخر سال ۱۳۶۴ و سه ماهه اول سال ۱۳۶۵) کمتر از ۵ میلیارد دلار باشد که ۴ میلیارد دلار از سطح تعیین‌شده کمتر است.»^(۳۵)

۴۴۱

وزیر نفت نیجریه و رئیس اوپک در بازگشت از اجلاس اوپک گفت: «اگر توافق اخیر در مورد سقف تولید ۱۶ میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز، حاصل نمی‌شد، اوپک طی ماه‌های آینده ۳۰ میلیارد دلار از دست می‌داد.» به گزارش یونایتدپرس، سقوط قیمت نفت برای اوپک طی شش ماه نخست سال جاری مسیحی حدود ۲۰ میلیارد دلار زیان به بار آورد.^(۳۶)

۴۴۲

هفته‌نامه "مید" چاپ لندن در شماره امروز خود ضمن تحلیلی از وضعیت اقتصادی عراق و تشریح تلاش‌های این کشور برای فائق آمدن بر مشکلات برخاسته از کاهش درآمدهای ارزی، نوشته‌است: "در برنامه‌های اقتصادی عراق، جنگ؛ تأمین مواد غذایی، مواد خام و قطعات یدکی، به ترتیب، اولویت‌های اصلی به شمار می‌روند." این منبع سپس مشکل بازپرداخت

بدهی‌های عراق و فشار ادامه جنگ بر اقتصاد آن کشور را مورد بررسی قرار داده‌است. در این مقاله که به قلم "جانانان کروژنه" - که اخیراً از بغداد دیدن کرده - و با عنوان "عراق بر کاهش هزینه‌ها تسلط می‌یابد" نوشته شده، آمده‌است: «در آغاز سال جاری، دولت عراق در مورد دورنمای اقتصادی سال ۱۹۸۶ نسبتاً خوشبین بود. افتتاح خط لوله صادراتی با ظرفیت حمل ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز از عربستان سعودی، به آن معناست که بغداد می‌تواند انتظار درآمدی به میزان حدود ۱۴ میلیارد دلار را از محل یک میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه نفت در روز با بهای میانگین ۲۵ دلار در هر بشکه را داشته باشد. ولی از سوی دیگر، در همین سال برنامه‌هایی برای افزایش هزینه واردات وجود داشت؛ هزینه‌هایی که بالغ بر ۱۰ تا ۱۲ میلیارد دلار در سال می‌شد. درآمد واقعی از محل صادرات نفت در ماه‌های ژانویه تا ژوئن ۱۹۸۶ بالغ بر ۷ میلیارد و ۵۰۰ میلیون دلار برآورد شده که نشان‌دهنده کاهش حدود ۹ دلار در هر بشکه، نسبت به نیمه اول سال ۱۹۸۵ می‌باشد.»

«این کشور با کمبود جدی ارز مواجه شده‌است و نتیجه اقدامات دولت عراق برای کاهش تأثیر رکود اقتصادی، از پایان فوریه روشن شد. این اقدامات شامل کاهش سریع در واردات و درخواست اعتبار دو ساله برای تمام کالاهای وارداتی و به تعویق انداختن مهلت بازپرداخت کلیه بدهی‌های عقب افتاده بود.»

«اولویت‌های مقامات عراقی عبارت‌اند از: موضوع جنگ که در صدر مشکلات قرار دارد و در پی آن تأمین مواد غذایی اصلی، مواد خام و قطعات یدکی می‌باشد. هدف بغداد از توسعه صنایع و کشاورزی که هر دو برای تأمین نیازهای داخلی و افزایش صادرات غیرنفتی ضروری است، تغییر نیافته‌است. مغازه‌ها در حال حاضر انباشته از کالاها هستند و احتمالاً تا چند ماه آینده نیز به همین شکل باقی خواهند ماند، اما از اوایل ۱۹۸۷ موجودی کالاها کاهش خواهد یافت. به گفته یک دیپلمات، بسیاری از کالاها در عرض ۱۲ ماه آینده نایاب خواهند شد.»

«بغداد تقریباً ترتیبی داده‌است تا باز پرداخت اکثر بدهی‌های خود را که از سال ۱۹۸۲ تا ۱۹۸۴ به تعویق افتاده و قرار بوده‌است تا سال‌های ۱۹۸۶ و ۱۹۸۷ بازپرداخت شود، مجدداً به تأخیر بیندازد؛ در این رابطه عراق با فرانسه، آلمان غربی، ترکیه و هند به توافق رسیده‌است، ضمناً بغداد پیمان مشابهی نیز با ژاپن منعقد کرده‌است، زیرا بغداد نتوانسته بهره‌بدهی به تعویق افتاده‌اش را که موعدش اوائل ژوئیه بوده، بپردازد. کمبود "ارز" آن قدر مسئله حادی شده که بازپرداخت دو قسط ۱۲ میلیون دلاری از وام اروپایی ۱۲۰ میلیون دلاری مورد توافق در سال ۱۹۸۳ را به تعویق انداخته‌است. اما در همین حال برخی از پیمان‌کاران بزرگ همچون کمپانی مهندسی و ساختمانی "هیوندای" کره جنوبی و شرکت دولتی ساختمانی و مهندسی چین تا حدی در مورد بازار عراق خوشبین هستند. شرکت هیوندای اعلام کرده‌است: این مشکلات دیری نخواهد پایید و عراق بر همه آنها غالب خواهد شد، از این رو ما بایستی یک برنامه کاری معقولی را در این کشور در پیش بگیریم.»^(۳۷)

در همین حال، روزنامه "کارگر" ارگان حزب سوسیالیست اتریش در این باره چنین نوشت: «با توجه به رشد وحشت‌آور بدهی‌های خارجی عراق، بانک "کنترل اتریش" دیگر حاضر به تضمین صادرات جدید به عراق نیست. تاکنون عراق در بازپرداخت دو میلیارد شیلینگ از وام‌های خود به اتریش ناتوان بوده‌است.»^(۳۸)

۴۴۳

خبرگزاری جمهوری اسلامی در نشریه "گزارش‌های ویژه" مواضع مختلف رسانه‌های گروهی دنیا را درباره جنگ تحمیلی در سه بخش رسانه‌های خبری بلوک غرب، بلوک شرق و کشورهای عربی منطقه مورد بررسی قرار داده است. در این نشریه آمده‌است: «رسانه‌های غربی عموماً گفته‌ها و اعلامیه‌های رژیم عراق را ملاک ارزیابی‌های خود قرار می‌دهند؛ به عنوان مثال، رسانه‌های خبری انگلیس و فرانسه عمدتاً با اشاره به تجاوزهای هوایی عراق به ایران، آن را به عنوان برتری تکنولوژی عراق مطرح کرده و به ارزیابی آن پرداخته‌اند. از سوی دیگر، همین رسانه‌ها پیروزی ایران در جبهه‌ها را نشانه برتری عددی نیروهای انسانی ایران بر عراق توصیف می‌کنند. رسانه‌های خبری آمریکا نیز در تبلیغات خود تلاش می‌کنند جنگ را از حالت تخاصم دو کشور عراق و ایران به صورت جنگ خلیج فارس یا جنگ منطقه‌ای جلوه‌گر سازند؛ برای نمونه، رادیو آمریکا سعی می‌کند چنین وانمود کند که آمریکا از کشورهای خلیج فارس در مقابل حملات احتمالی ایران در این جنگ که جنگ خلیج فارس نام گرفته‌است، دفاع و حمایت خواهد کرد. رادیو اسرائیل نیز تمام تفسیرها و تحلیل‌های خود را به اختلافات تاریخی و ریشه‌دار دو کشور ایران و عراق و همچنین توان نظامی آنها، تأثیر جنگ بر کشورهای همسایه، نقش سوریه و لیبی در این جنگ و اوضاع اجتماعی دو کشور بخصوص ایران، متوجه ساخته‌است. همچنین این رادیو بر شایعات مربوط به خرید اسلحه آمریکایی و اسرائیلی توسط ایران و تضییع حقوق اقلیت‌های دینی در کشور، تأکید دارد.

«تمام رسانه‌های منطقه نیز صرف‌نظر از اختلافات موجود میان کشورهای عربی منطقه، اصل جانب‌داری از عراق را به دلایل گوناگون رعایت می‌کنند. رسانه‌های دولتی کشورهای عربی منطقه به خاطر وجود اشتراک زبانی و قومی علی‌رغم آن که ممکن است بعضاً روابط خوبی با ایران داشته باشند ولی عملیات در داخل خاک عراق را تأیید نمی‌کنند. از سوی دیگر، این رسانه‌ها و حتی رسانه‌های خبری سوریه در نام‌گذاری خلیج فارس، این منطقه را خلیج عربی می‌نامند و اگر خبری در زمینه روابط رسمی با جمهوری اسلامی باشد، به ذکر نام خلیج اکتفا می‌کنند. عجیب این که این اصطلاح را بعضی از مقامات کشورمان نیز به کار برده‌اند. کشورهای منطقه به خصوص کشورهای حاشیه خلیج فارس در تبلیغات خود به خاطر ملاحظات که مورد نظر آنهاست، تلاش می‌کنند چنین وانمود نمایند که درگیری عراق و ایران، جنگ ایران با کشورهای منطقه است.

«موضع رادیو عراق نیز موضعی خصمانه و پرخاشجویانه‌است. این رادیو تبلیغات خود را به

روی محورهای صلح طلبی صدام، خطر جمهوری اسلامی ایران برای منطقه، گریزاندن نظامیان و غیرنظامیان از صحنه جنگ، اثبات این موضوع که نیروهای ایران از سرعت عمل و تجهیزات ارتش صدام می‌هراسند، برجسته کردن نارسایی‌های اجتماعی و اقتصادی ایران، شایعات، جعل، تحریف اخبار و تخریب روحیات، متمرکز کرده‌است. در یک نگاه، رسانه‌های خبری منطقه به جنبه گسترش جنگ از سوی ایران به کشورهای خلیج فارس اهمیت بیشتری داده و در پی یافتن قرائتی در این زمینه هستند. رسانه‌های خبری بلوک شرق و در رأس آنها رسانه‌های انحصاری و دولتی شوروی در مقایسه با رسانه‌های خبری عربی و منطقه، کمتر به انتشار اخبار جاری جنگ می‌پردازند؛ تنها در مقاطعی خاص مانند پیروزی‌های ایران در صحنه‌های سیاسی و اقتصادی و یا در جبهه‌های جنگ و یا هنگامی که سخن از برنامه‌های آتی جنگ در میان است، طی تفسیر و گفتارهایی که به طور هماهنگ از شبکه‌های خبری و تبلیغاتی بلوک شرق منتشر می‌گردد، به موضوعات زیر اشاره می‌شود:

- ۱- بیهوده و بی‌ثمر بودن جنگ و تحمیل خسارت‌های سنگین برای طرفین.
- ۲- خواست غرب برای ادامه جنگ و این که در صورت ادامه آن، بهانه‌ای برای حضور نظامی غرب در منطقه خواهد بود. گفتنی است که از زمان به روی کار آمدن گورباچف، در مورد جنگ عراق و ایران اصطلاحاتی نظیر بیهوده بودن و بی‌ثمر بودن، مضحک بودن، تأسف‌آور بودن و نظایر آن را هیئت حاکمه شوروی به کار می‌برند و رسانه‌های خبری بلوک شرق نیز از همین اصطلاحات استفاده می‌کنند.^(۳۹)

ooo

ضمیمه گزارش ۴۲۹: نهیه تجهیزات برای بالا رفتن از اسکله العمیه

لشکر امام حسین (ع) به منظور برنامه‌ریزی برای ساخت امکانات ابتکاری متناسب با عملیات دریایی، با جذب افراد مبتکر و متخصص بسیجی، "کمیته ابتکار" را تشکیل داد که از جمله اقدامات این کمیته، ساخت نردبان‌هایی به منظور بالا رفتن از اسکله‌ها بود که با توجه به طرح مانور قرار بود سه نوع نردبان تهیه و به روی قایق‌های عملیاتی نصب شود که عبارت بودند از:

- ۱- نردبان دو پایه ۸ شکل: این نوع نردبان از اتصال دو نردبان آلومینیومی ۱۲ متری به یکدیگر درست شده‌است که در مانور خارک مورد استفاده قرار گرفت. در این آزمایش ضعف‌های موجود از جمله عدم تعادل لازم و محکم نبودن محل اتصال نردبان به شناور، مشخص شد که با تدابیری از جمله محکم کردن آن با لبه قایق با سیم بکسل، مشکل برطرف گردید.

تجهیزات ابتکاری لشکر ۱۴ امام حسین (ع) برای رفتن روی اسکله

۲ - نردبان کشویی: این نوع نردبان از آهن و به شکل یک منشور با قاعده مربع که هر یک از سطوح‌های جانبی آن، یک نردبان است، طرح‌ریزی شده. ارتفاع آن ۱۲ متر است که ۶ متر آن ثابت و ۶ متر دیگر با قرقره و وینچ بالا و پایین می‌شود.

۳ - نردبان ۱۲ متری مورب: این نوع نردبان از جنس آلومینیوم و به ارتفاع ۱۲ متر ساخته شده و به‌طور مورب در قایق‌های تندرو عاشورا نصب گردیده‌است. تعادل نردبان با میله‌ای که از وسط نردبان به کف قایق متصل گردیده، حفظ شده‌است. هنگام عملیات، قایق‌های مزبور با سرعت زیاد به اسکله نزدیک می‌شدند و با تماس نردبان مزبور با اسکله، عبور نیرو به آسانی و سرعت کافی انجام می‌گرفت.

به دلیل سنگینی نردبان‌های یک و دو و ارتفاع نسبتاً زیادشان که باعث به اصطلاح "لنگرانداختن" و عدم تعادل می‌شد، لازم بود

که اینها فقط روی قایق‌های بزرگ "والفجر" نصب شوند. علاوه بر این برای پیش‌گیری از هرگونه پیش‌آمد احتمالی از قبیل شل شدن نردبان‌ها و یا بریده شدن پیچ و مهره‌های کف قایق، ابتدا یک صفحه فلزی محکم در کف این قایق‌ها جوش دادند، آن‌گاه نردبان را به روی آن سوار نمودند. در نهایت، یک نردبان کشویی آهنی، دو یا سه نردبان دو طرفه "۸ مانند" آلومینیومی و پنج نردبان یک‌طرفه مورب به روی قایق‌ها نصب گردید و برای استفاده در عملیات آماده شد.^(۴۰)

ضمیمه گزارش ۴۳۰: مقدم آمادگی برای عملیات در جزیره جنوبی
راوی قرارگاه نصرت (برادر عبدالله درویشی) درباره وضعیت آموزش نیروهای مأمور به عملیات در جزیره مجنون تا این روز، نوشته‌است: «شرایط خاص منطقه عملیاتی ایجاب می‌کند که برای شکستن خط که اصلی‌ترین مرحله عملیات است، از نیروهای غواص استفاده شود ولی هیچ‌کدام از یگان‌های عمل‌کننده نه تنها یک پنجم نیروی غواصی را که برای عملیات برآورد کرده بودند[را ندارند]، بلکه اصولاً نیروی چندانی برای عملیات در اختیار ندارند و تنها قادر به حفظ خط خود خواهند بود. به همین خاطر و به دلیل ناهماهنگی در برنامه اعزام‌ها و تردید در به موقع رسیدن نیروهای اعزامی به منطقه عملیاتی، اجرای عملیات در موعد مقرر مورد تردید است، چرا که براساس برآورد قرارگاه نصرت و سپاه یکم کربلا، برای اجرای عملیات می‌باید حداقل ۱۲ گردان عمل‌کننده و ۸ گردان احتیاط تأمین شود تا در یگان‌های زیر سازمان‌دهی و به‌کار گرفته شوند: تیپ ۳۲ انصارالحسین، ۲ گردان عمل‌کننده و ۲ گردان احتیاط؛ لشکر ۱۹ فجر، ۴ گردان عمل‌کننده و ۳ گردان احتیاط؛ لشکر ۷ ولی‌عصر، ۴ گردان عمل‌کننده و دو گردان احتیاط؛ تیپ ۴۴ قمرینی‌هاشم ۲ گردان عمل‌کننده و یک گردان احتیاط.»

راوی سپس در مورد مشکل شناسایی و مهندسی این عملیات، چنین نوشته‌است: «یگان‌ها هنوز

نتوانسته‌اند اطلاعات دقیقی از وضعیت خاک‌ریز اول دشمن به‌دست آورند و مشکل اصلی در این مورد حساسیت و هوشیاری نسبی دشمن است که شناسایی‌ها را با مشکل مواجه می‌سازند. همچنین می‌توان به نارسایی‌های موجود در امر مهندسی و تأمین عقبه که ناشی از دید دشمن روی عقبه نیروهای خودی و عدم تأمین امکانات لازم است، نام برد.^(۴۱)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۵/۵/۱۸

- ۱- سند شماره ۱۲۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه خاتم (ابوالفضل موسوی)، ۱۳۶۵/۵/۱۲ تا ۱۳۶۵/۵/۲۱، صص ۵۱ و ۵۲؛ و- سند شماره ۱۸۱۵۳/پ ن، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: جلسه ۶۴ عملیات کربلای ۳، "تیپ ۱۰ سیدالشهدا، ۱۳۶۵/۵/۱۸، نوار شماره ۱۹۵۴"، صص ۷۰ تا ۷۴.
- ۲- پیشین.
- ۳- سند شماره ۳۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات محدود در جزیره مجنون"، گزارش راوی قرارگاه کربلا در عملیات انصار (عبدالله درویشی)، مهر ۱۳۶۵، صص ۶۷ و ۶۸.
- ۴- پیشین.
- ۵- سند شماره ۱۲۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "دفترچه ثبت جنگ راوی قرارگاه نصرت در عملیات جزیره مجنون" (عبدالله درویشی)، ۱۳۶۵/۵/۱۸ تا ۱۳۶۵/۶/۱۶، ص ۱/۱.
- ۶- پیشین، صص ۳ تا ۸/۱، و نوار شماره ۲۰۵۴۶، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۷- مأخذ شماره ۳، صص ۶۸، ۷۲، ۷۷.
- ۸- مأخذ شماره ۳، صص ۶۸ تا ۷۷.
- ۹- مأخذ شماره ۵، صص ۳ تا ۸/۱، و نوار شماره ۲۰۵۴۶، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۰- سند شماره ۱۵۲۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۲۵" (نیروی زمینی سپاه)، ۱۳۶۵/۵/۱۷ تا ۱۳۶۵/۵/۲۶، صص ۴ و ۵.
- ۱۱- سند شماره ۱۵۱۱۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاونت اطلاعات، نیروی زمینی سپاه، "گزارش ۴۸ ساعته"، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۲- سند شماره ۱۵۱۱۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: معاونت اطلاعات سپاه یکم، "خلاصه اطلاعات" گزارش ۴۸ ساعته، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۳- سند شماره ۱۵۱۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، (رکن ۲) "وضعیت عراق"، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۴- سند شماره ۱۵۱۲۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران، (رکن ۲) (اطلاعات)، "وضعیت عراق"، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۵- سند شماره ۱۵۱۲۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: ژاندارمری جمهوری اسلامی ایران (اطلاعات)، "خبر"، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۱۶- سند شماره ۲۲۶۱۱۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: منابع سیاسی داخلی سپاه، ۱۳۶۵/۵/۲۱، ص ۷، به نقل از خبرگزاری تانیوگ.
- ۱۷- سند شماره ۱۵۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۲۶" (اطلاعات نیروی زمینی سپاه)، ۱۳۶۵/۵/۲۷ تا ۱۳۶۵/۶/۵.
- ۱۸- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۱۹، ص ۲، اطلاعات شماره ۲۵۵۸ ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره، ۱۴۳، ۱۳۶۵/۵/۱۹، ص ۱۵، رادیو اسرائیل.
- ۲۰- پیشین، ص ۱۴، به نقل از رادیو "مدیترانه" (مراکش).
- ۲۱- مأخذ شماره ۱۹، ص ۱، ایلام، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۲۲- سند شماره ۱۵۱۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "گزارش نوبه‌ای و اطلاعاتی شماره ۲۴" (اطلاعات نیروی زمینی سپاه)، ۱۳۶۵/۵/۹ تا ۱۳۶۵/۵/۱۶، ص ۸.
- ۲۳- مأخذ شماره ۱۹، ص ۴۵، به نقل از روزنامه آمریکایی "کریستین ساینس مانیتور".
- ۲۴- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۱۹، ص ۴.
- ۲۵- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۱۸، ص ۱۰.
- ۲۶- پیشین، صص ۱ و ۲: سرمقاله.
- ۲۷- مأخذ شماره ۱۹، ص ۱۱، واشنگتن، خبرگزاری کویت، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۲۸- مأخذ شماره ۱۹، ص ۱۲، کویت، خبرگزاری کویت، ۱۳۶۵/۵/۱۸.
- ۲۹- مأخذ شماره ۱۹، ص ۶، صنعاء، خبرگزاری کویت، ۱۳۶۵/۵/۱۹، به نقل از خبرگزاری یمن.
- ۳۰- مأخذ شماره ۲۵، ص ۲، به نقل از روزنامه "لوموند".
- ۳۱- مأخذ شماره ۱۹، ص ۱۴، رادیو آمریکا، ۱۳۶۵/۵/۱۷، به نقل از روزنامه هرالد تریبون.
- ۳۲- روزنامه کیهان، ۱۳۶۵/۵/۱۹، ص ۲۰، به نقل از روزنامه هرالد تریبون.
- ۳۳- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "گزارش‌های ویژه"، نشریه شماره ۱۴۲، ۱۳۶۵/۵/۱۸، ص ۳۷، به نقل از

۳۸- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۵/۵/۱۸، ص ۱۴، خبرگزاری جمهوری اسلامی، به نقل از روزنامه "کارگر"، ارگان حزب سوسیالیست اتریش.

۳۹- مأخذ شماره ۱۹، ص ص ۳۰ تا ۳۹.

۴۰- سند شماره ۰۶۵۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: "عملیات لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در اسکله العمیه"، گزارش راوی، لشکر ۱۴ امام حسین(ع) در عملیات کربلای ۳ (شهید سید محمد اسحاقی)، ص ص ۲۷ و ۲۸.

۴۱- مأخذ شماره ۳، ص ص ۶۸، ۷۲ و ۷۷.

یونایتدپرس ۱۳۶۵/۵/۱۷.

۳۴- مأخذ شماره ۲۴، ص ۱۱.

۳۵- مأخذ شماره ۱۹، ص ۴۰، لندن، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۵/۵/۱۸، به نقل از مجله "میدل ایست اکونومیست دایجست".

۳۶- مأخذ شماره ۲۴، ص ۱۱.

۳۷- خبرگزاری جمهوری اسلامی، "وضعیت اقتصادی عراق"، گزارش اقتصادی، شهریور ۱۳۶۵، ص ۱ تا ۶، به نقل از هفته‌نامه انگلیسی "مید"، ۱۳۶۵/۵/۱۸.